

Jaargang 57 april 2018 1804-201

DE MIEDBRINGER

STICHTING ONS SCHELLINGERLAND

DE MIEDBRINGER

Contact- en mededelingenblad nummer 18-04-201 van de
STICHTING ONS SCHELLINGERLAND

Voorzitter Hilmar Schurink, Lies 67, 8895 KS Lies
Telefoon: 0620-704037. E-mail: schurink@quintessens.nl

Secretaris Jaap Smit, Lies 73, 8895 KS Lies
Tel. 0562-448336. E-mail: sjoekedam@planet.nl

Penningmeester Janna Lettinga-Mier, Burg. Mentzstraat 30
8881 AL West-Terschelling
Tel. 0562-442775. Email: janna.lettinga hetnet.nl

Redactie Gerard Muiser, Westerdam 6,
8891 GM Midsland,
Tel. 0562 448037. E-mail: gmuiser@telfort.nl

Donateurs- Zie Penningmeester
Administratie

Stichting Ons Schellingerland is een ANBI geregistreerde stichting.
Rabobank: NL 50 RABO 03.25.57.99.46
t.n.v. Stichting Ons Schellingerland, Hoorn 50, 8896 JG Hoorn.

www.sos-terschelling.nl

In dit nummer:

ISSN 1380-9431

Voorwoord	3
Van de voorzitter	4
Actuele Onderwerpen	7
Kwartaaljournaal	20
Toeristische zeespiegelrijzing	23
Terschellinger scheepvaart in de 18de eeuw	28

Foto hartpagina's: Gerrit Bart Volgers - Door Rederij Noordgat geborgen
containers op de werkhaven in West-Terschelling

Voorwoord

De voorjaarseditie van De Miedbringer, het eerste nummer van het jaar 2018, ligt voor u. Hoogst interessant zijn de ontwikkelingen op politiek niveau vanwege de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2018. 'Wie doet het met wie' is het politieke spel, dat na zo'n uitslag altijd moet worden gespeeld. Dat spel is bij het uitkomen van deze Miedbringer volop aan de gang.

Zeer interessant voor iedere Terschellinger en Terschelling-fan, omdat er veel plannen zijn, die de politiek moet oplossen. Voorzitter Hilmar Schurink laat zijn licht schijnen op wat er allemaal speelt op het eiland. Hij kijkt kritisch terug en blikt in de toekomst, zonder nog te weten hoe de politieke hazen de komende vier jaren zullen lopen.

Secretaris Jaap Smit geeft in zijn 'Kwartaaljournaal' zoals gebruikelijk inzicht in de activiteiten van het SOS-bestuur.

De datum van de eerstvolgende donateursvergadering is bekend: vrijdag 14 september 2018. U kunt deze datum alvast in uw agenda noteren, de details leest u in de volgende Miedbringer.

Als u onze website www.sos-terschelling.nl regelmatig bekijkt, hebt u gemerkt dat die van tijd tot tijd wordt verversd om u op de hoogte te houden van de meest actuele ontwikkelingen op en om Terschelling.

Veel leesplezier gewenst!

Gerard Muiser, bestuurslid en eindredacteur van De Miedbringer

2

Van de voorzitter

4

BIJZONDER TERSCHELLING: HET DILEMMA VAN DE KEUZE

Verkiezingstijd. Het mooie van verkiezingen is, dat er een periode is vóór en een periode ná de verkiezingen. Het is daardoor makkelijk om terug te kijken naar de afgelopen bestuursperiode, en boeiend om te filosoferen over de volgende periode.

Dit voorwoord voor deze Miedbringer sluit ik af op 20 maart 2018, bewust een dag vóór het openen van de stembussen. Ik kan dus nog in een droom verkeren over de bestuurlijke toekomst van Terschelling. Het ‘dilemma van de keuze’ voor de burger - het stemmen - gaan we op 21 maart achter ons laten. En het ‘dilemma van de keuze’ voor een coalitie en een bestuursprogramma ligt dan voor ons. Bij het uitkomen van deze Miedbringer in april zijn daar misschien al contouren van: wie doet het met wie, hoe en waarover? Wordt de burger dan nog gehoord, of is die weer vergeten?

Als ik terugkijk naar de afgelopen bestuursperiode, dan kan ik niet anders concluderen dan dat er sprake was van een coalitie van drie partijen die als een ‘deken’ rondom het college van drie wethouders hing (monisme). Van zelfstandige visievorming en onafhankelijke controle op het college- en ambtelijk handelen (dualisme) was maar beperkt sprake. En de oppositiepartij werd haar controlerend taak behoorlijk moeilijk gemaakt. De voorbeelden zijn na te luis-teren op de gemeentewebsite, want papieren verslagen van raadsvergaderingen worden niet meer geleverd.

MEER DICTAAT DAN DIALOOG

En ik concludeer ook dat op het gemeentehuis meer sprake was van dictaat dan van dialoog. Diepgaande motiveringen waren niet altijd aanwezig. Het begrip democratie beperkte zich tot: “De helft plus één heeft gelijk”, en: “Een raadslid stemt zonder last”. Dus dat is altijd goed. Strikt formeel is dat ook zo, maar het is wel ‘een keuze’ of ‘een gedrag’ om afwijkende meningen of kennis van derden zo veel mogelijk buiten de deur te houden. SOS weet daar alles van. In de rubriek Actuele Onderwerpen in deze en eerdere Miedbringers staan daar voorbeelden van. Integriteit is ook een ‘dilemma van de keuze’. De burgers moet ervan op aan kunnen dat hen de waarheid wordt verteld, geen ‘alternatieve feiten’. Ongeïnformeerde burgers zijn passieve burgers en die heeft de autocratische politicus het liefst. Maar zolang de pers vrij is, heeft ze daarin een enorm belangrijke controlerende rol te vervullen.

En nu. Stel: de verkiezingen zijn geweest, de stemmen zijn geteld. Dit jaar vijf politieke partijen. Dus genoeg keuze, en voor sommigen een dilemma. En ook verschillende partij-combinaties zijn mogelijk. Gaan de 'oude drie' weer samen in een coalitie en krijgt Terschelling meer van hetzelfde. Of weet de 'oude oppositie' - na hun 'dilemma van de keuze' - zoveel burgers achter zich te krijgen dat zij tot een coalitieprogramma met andere beleidsambities kunnen komen? Dan nog blijven er genoeg 'dilemma's van de keuze' rond de bestuursstijl en het bestuursprogramma.

6

Ik noem een paar:

- ◆ is de burger er voor de 'gemeente' of de gemeente er voor de 'burger'?
- ◆ moeten de burgers de informatie 'halen' of wordt die 'aangeleverd'?
- ◆ wordt er bestuurd volgens het model van 'monisme' of volgens 'dualisme'?
- ◆ wordt er bestuurd via het principe van 'dictaat' of volgens het principe van 'dialog'?
- ◆ wordt de burgerkennis 'echt' betrokken of alleen 'formeel' via inspraakprocedures?
  - worden WOB-verzoeken van burgers binnen de termijn 'gehonoreerd' of 'genegeerd'?
- ◆ wordt een bestemmingsplan als 'uitgangspunt' gezien of als 'belemmering'?
- ◆ kiest Terschelling ruimtelijk en economisch voor 'grootschaligheid' of 'kleinschaligheid'?
- ◆ kiest Terschelling voor haar toerisme voor 'kwaliteit' of voor 'kwantiteit'?
- ◆ kiest Terschelling wat betreft vernieuwbare energie voor 'zelfvoorzienend' of 'inkopend'?

We zullen het zien en horen. De rol van SOS als maatschappelijke 'Luis in de pels' of 'geweten' zal waarschijnlijk niet veel veranderen, hoewel een dialoogsituatie onze voorkeur heeft en tot minder juridische kosten zal leiden. Maar dat is óns 'dilemma'.

In de rubriek 'Actuele Onderwerpen' en in de rubriek 'Toeristisch zeespiegelstijging' zijn nog wat achtergronden op de voorgrond geplaatst. Veel leesplezier.

Tot slot. De algemene donateursbijeenkomst is op vrijdag 14 september. Ik hoop u dan in grote getale te verwelkomen. Reserveer alvast de datum. In De Miedbringer van augustus krijgt u als gebruikelijk nadere informatie.

Hilmar Schurink

Actuele Onderwerpen

Inmiddels is het traditie geworden dat we ons in De Miedbringer aan de donateurs verantwoorden over de projecten en onderwerpen die ons bezig houden. En het werkt ook als informatiebron naar burgers in een tijd dat gewone kranten dat niet meer doen. En de gemeente zelf ook niet.

Een nieuw informatiekanaal moeten we hier zeker noemen, namelijk Terschelling-TV van 'Hessel' van De Groene Weide. Hij verslaat de raadsvergaderingen en brengt ook bijzondere onderwerpen op indringende wijze in beeld. Recent Harrie Westers van Westcord Hotels over zijn plannen aan de Baai Dellewal en rond zijn hotel Boschrijk.

Ik probeer zo feitelijk mogelijk verslag te doen, hoewel de onderwerpen vaak nogal complex en gevoelig zijn. Omdat de 'oude garde' rond de gemeenteraadsverkiezingen niet meer verantwoordelijk is en de 'nieuwe garde' zich nog niet aangesproken hoeft te voelen, kan ik de verschillende onderwerpen deze keer wat scherper neerzetten.

BAAI DELLEWAL

Ik ga meteen naar Dellewal. De gemeenteraad heeft vlak voor Kerst toch een besluit genomen en daarmee het onderwerp Dellewal (politiek beperkt tot het voormalig dancingterrein) 'over de verkiezingen' heen getild. Hoewel de raad zelf denkt dat hun besluit definitief is.

De VVD-fractie koos voor hotelbouw, wat niet vreemd is. Plaatselijk Belang Terschelling koos voor de mogelijkheid van Stichting Natuurherstel Baai Dellewal om in twee jaar via crowdfunding en fondsenwerving het benodigde geld (2,3 mln euro) bij elkaar te krijgen. Maar pas nádat het beslag op de duingronden door Harrie Westers zou zijn opgeheven. Anders kan je als Stichting niet 'leven'. En de afgesplitste fractie van Plaatselijk Belang - Samen Terschelling - pleitte voor uitstel, omdat voor een goede beslissing nog niet alle ruimtelijke en financiële modellen en consequenties door het college op tafel waren gelegd. Het college had zelf ook geen keuze voorgelegd.

Maar de kleinste raadsmeerderheid van PvdA en CDA besloot om op het dancingterrein en op het aangrenzende bunkerwoningenterrein 13 woonappartementen mogelijk te maken in de luxe categorie, voor eilanders die elders op het eiland een dure woning verlaten (doorstroming). Het college kreeg opdracht daarvoor een bestemmingsplan-wijziging en een beeldkwaliteitsplan voor te bereiden. En een strook grond rond het dancingterrein tot aan de hoofdweg te verkopen aan de Stichting Baai. Dit laatste om toekomstige bebouwing van dat duinterrein naast hotel Schylge onmogelijk te maken. Dat is vooral symbolisch van belang, omdat de geldende bestemming Natuur bebouwing daar al uitsluit.

7

En omdat verkoop op dit moment niet mogelijk is door het beslag dat op de gronden ligt. Maar met de crowdfunding er omheen (vierkante meters natuur 'verkopen') is daarmee alsnog het dancingterrein aan te kopen.

De gemeente gaat uiteindelijk toch nog met de Stichting Baai Dellewal om tafel zitten over hun plannen. Want de collectieve waarden van Baai Dellewal voor velen (het unieke uitzicht én aanzicht) staan nog steeds op de tocht en mogen niet opgeofferd worden aan het woongenot van enkelen. Naast de Brandaris is de Baai Dellewal de icoon van Terschelling.

Hoe dan ook, de zaak is nog lang niet rond. Want inmiddels heeft Harrie Westers via Terschelling-TV aangekondigd toch te gaan voor uitbreiding met 25 meter van zijn hotel Schylge in oostelijke richting langs de hoofdweg. Tot aan het reeds geschonken gekregen duinperceel van de Stichting Baai (...). En Westers heeft aangekondigd niet accoord te gaan met woonappartementen voor zijn hoteluitzicht, dus daar tegenin te gaan tot aan de Raad van State. Een lang en onzeker traject, met SOS als medestander. In de tussentijd blijft het beslag van hem op de gronden liggen in afwachting van de uitspraak bij de Hoge Raad in zijn eerdere zaak tegen de gemeente.

En om het geheel nog complexer te maken: in De Terschellinger staat dat op het dancingterrein ruimte moet komen voor 16 sociale huurwoningen. In de wandelgangen wordt Segesta genoemd.

Dus alle modellen van vóór de Kerst liggen weer op tafel. De haalbaarheid van (luxe) woningen op het voormalige dancingterrein lijkt dan ook niet groot, ondanks druk vanuit de provincie (!). Ook hogere beleidskaders liggen nog dwars (PKB-Waddenzee e.d.).

In de raadscommissie voorafgaand aan 'het besluit' bracht SOS in de tweede termijn het volgende naar voren (de inspraak in eerste termijn staat in Miedbringer nr. 200). Citaat: "Het uitgangspunt van de Stichting Natuurherstel Baai Dellewal - en op de achtergrond ook van de Stichting Ons Schellingerland - is steeds geweest: hoe houd je enerzijds de gehele Baai Dellewal onbebouwd en los je anderzijds het financiële probleem van de gemeente op.

Dat kan, maar de gemeente heeft kennelijk een andere agenda, want steeds is het aanbod van Stichting Baai Dellewal ruw verworpen: 'Westers wacht U'. De gemeente handelt hierin behoorlijk 'Trumps': ondeskundig, onbetrouwbaar en onbeschoft. Het bekritisieren van een voorstel is bijzonder gemakkelijk, aangezien de criticus zich kan beperken tot het selecteren van een (zijn) beoordelingskader, om vervolgens aan te tonen hoe het voorstel niet in dat kader past.

De gemeenteraad kan na vier jaar en voorgaande SOS-inspraak over de juridische ónmogelijkheden rond het dancingterrein tot dezelfde 'slot-som' komen. Namelijk dat crowdfunding en fondsenwerving de enig werkbare oplossing zijn. En dat een stichting daartoe juridisch het juiste voertuig is.

Dan zal de nieuwe gemeenteraad het onbaatzuchtig aanbod van de Stichting Baai Dellewal en haar ondersteuners, van het eiland en de vastewal, moeten omarmen. Uit haar eigen Toekomstvisie TS25 weet zij: “Dat dit vraagt om respect en onderling vertrouwen met ruimte voor dialoog”. En om professionaliteit. Uw alternatief is: geen bebouwing op Dellewal én geen geld voor de gemeente”. Einde inspraak van SOS.

Alle raadsfracties hebben hun sympathie uitgesproken voor de plannen van Stichting Baai Dellewal. Maar... ook het laatste aanbod van de Stichting is bij hun raadsbesluit verworpen, zonder deugdelijke motivering. “Geen vertrouwen” (CDA) is geen goede start voor een dialoog gericht op het oplossen van een gemeentelijk probleem.

Met een aanzienlijke kans lonkt nu de Artikel 12-status voor de gemeente: onder toezicht komen van de provincie. Wat heilzaam kan werken. In september 2017 zou de Stichting Baai nog 1,65 mln euro contant op tafel moeten leggen om nog mee te mogen doen, maar in december bleek voor de gemeentelijke boekhouding zicht op een bestemmingswijziging voor het dancingterrein al voldoende. Dit meldde niet het college, maar de PvdA-fractie bij haar beslissing. Gecomplieerd is het dus wel.

Na acht maanden is door de gemeente het WOB-verzoek van SOS toegewezen: inzage in alle stukken over Dancing Dellewal op grond van de Wet Openbaarheid van Bestuur. Dat is mosterd na de maaltijd, omdat dit pas anderhalve maand ná het raadsbesluit over Dellewal is toegezegd. Dat is jammer, omdat daarmee de kennis en ervaring van SOS niet gebruikt kon worden.

De oplossing van dit langlopend vraagstuk ligt dan ook niet in gemeentelijke manipulatie, maar in dialoog met transparantie. Dit vraagt om een andere processturing. Zie Miedbringer nr.200 van december 2017.

NATUURGOLFBAAN ‘HOGE BOMEN’

We schuiven door naar de Natuurgolfbaan, omdat daarin Harrie Westers ook een rol wil vervullen. In hetzelfde optreden voor Terschelling-TV stelde hij dat hij bijna 1 miljoen euro voor de realisatie van de golfbaan ter beschikking stelt. Een andere grote geldschietter is de VVD-gedeputeerde van Friesland, partijgenoot ook van de wethouder, die uit het Waddenfonds een aanzienlijk bedrag wil bijdragen. Is daar het Waddenfonds voor bedoeld?

De tegenstrijdigheden binnen dit plan worden daarmee niet kleiner. Hierover is in de vorige Miedbringer gerapporteerd. Het landschappelijk en natuurtechnisch ‘opplussen’ van de zogenoemde laagwaardige naaldbossen tussen Westers’ hotel Boschrijk en de Badweg Paal 8 zal ongetwijfeld meer wandelaars, fietsers, ruiters en kijkers gaan trekken. Als deze categorieën terreingebruikers voorrang krijgen boven de golfers, dan is opnieuw de vraag wie in het veld dat ‘verkeer’ gaat regelen. Want de betreedbaarheid van het beoogde kwetsbare Natura2000-habitatype ‘Grijze Duinen’ is beperkt. En veiligheid (golfbal tegen je hoofd) is ook een punt van aansprakelijkheid. En wie betaalt per saldo voor de terreininrichting en het terreingebruik? Wat voor baan wordt het: een vereni-

gingsbaan voor eilanders of een commerciële baan voor Westers?

Dat laatste sluit Staatsbosbeheer, ook in de toekomst de terreineigenaar en terreinbeheerder, uit. Maar het imago van Staatsbosbeheer als beheerder van publieke natuurgebieden staat hiermee wel op de tocht. Want ook de belastingbetaler betaalt mee. Waar aan mee? Golfen door eilanders kan nu ook al extensief op SBB-terreinen op het eiland, en veel goedkoper zonder speciaal aangelegde baan.

“Bij twijfel niet inhalen” blijft het advies van SOS. Een beperkte Pitch&Puttbaan (par 3) bij het zwembad en het oude voetbalveld zou wel een toeristische toevoeging kunnen zijn. En dat vraagt aanzienlijk minder (natuur)ruimte en geld. Zie Miedbringer nr. 200 van december 2017.

B&Y-TERREIN - GROENE STRAND

Ook dit project is een langlopend proces, en gecompliceerd. De huidige stand is dat projectontwikkelaar Segesta tegelijkertijd twee ijzers in het vuur heeft voor dit – niet door haar opgeruimde - bouwterrein grenzend aan het Groene Strand. Enerzijds heeft de gemeente aan Segesta een omgevingsvergunning verleend voor de bouw van vijf bedrijfsloodsen passend in het huidige bestemmingsplan, maar niet in de fijnmazige dorpsomgeving. Dus daartegen hebben diverse burens en SOS – geruime tijd geleden - een bezwaar gemaakt bij de bestuursrechtbank in Groningen. Ook vanwege het vóórkomen van beschermde dier-

soorten (hagedissen). De rechtbank heeft daarover nog geen uitspraak gedaan. En beroep bij de Raad van State kan daarna nog volgen.

Anderzijds heeft Segesta een bestemmingsplanwijziging met gecoördineerde aanvraag voor een omgevingsvergunning ingediend voor een aanzienlijk appartementencomplex voor recreatief gebruik. Ook niet passend in de fijnmazige dorpsomgeving. Dat project heeft de kenmerken van een één-tweetje met het college. De VVD-wethouder maakt zich er in ieder geval erg hard voor. Segesta op zijn beurt zet de gemeenteraad onder druk met pittige brieven. Die zijn als raadstukken in te zien. Er zouden termijnen overschreden worden en schadeclaims uit voort kunnen komen. Maar zonder uitspraak van de rechtbank in het eerste project over de beschermde hagedissen, is voortdenderen in het tweede project kansloos.

Ook anderszins hebben de buurtbewoners en SOS forse bezwaren tegen dat tweede bouwplan en de gevolgde werkwijze. Die bezwaren liggen als zienswijze voor bij de nieuwe gemeenteraad, omdat de oude raad haar handen daar niet aan wilde branden. Verklaarbaar. Zie de ingekomen raadstukken. Ook hier ligt de oplossing niet in manipulatie, maar in dialoog met transparantie. De toestand is ernstig, maar niet hopeloos. Ook bij dit project kan een professionele procesmanager goed werk doen. Begin met een schone lei, net als bij Dellewal.

APPARTEMENTENHOTEL MIDSLAND AAN ZEE

Dit project loopt ook al heel lang, en lijdt aan hetzelfde euvel als de projecten Dellewal en B&Y-terrein: meer manipulatie dan dialoog.

De projectontwikkelaar hier heeft tussentijds een nieuwe – strijdige - omgevingsvergunning aangevraagd, die al binnen een week na binnenkomst door het college werd verleend. Dat lijkt op een publiek-private coproductie, onder regie van de VVD-wethouder. De oude omgevingsvergunning ligt nog voor een beroepsbehandeling bij de Raad van State of de volgende bestemmingsplanwijziging met omgevingsvergunning via de coördinatie-regeling is al aangekondigd. Dat vraagt ook om een betere procesregie. Want wat zou de Raad van State beslissen over de status van het oude Bestemmingsplan en de daarvoor in de plaats gekomen Beheerverordening Natuurgebieden? En dus over het oorspronkelijke bouwplan? En wat zijn de kansen bij een nieuwe aanloop naar hetzelfde (oude) bouwplan of naar een ander (nieuw) appartementenhotel op de zeewerende zeereep van Midsland aan Zee?

Ook los van de voorgaande procedures zitten daar planologische en juridische haken en ogen aan, hoewel de gemeente die het liefst negeert: zeewering, beeldkwaliteit, natuurwaarden en ontsluiting. Het volgende station is Den Haag.

TIP-OPSTALLEN HALFWEG

SOS heeft in oktober 2017 per email het college en de raad twee keer gevraagd handhavend op te treden tegen de landschap-ontsierende tipi-vormige opstallen bij Halfweg, die daar als ‘Kamperen bij de Boer’ zijn neergezet. In de eerste plaats staan ze daar in strijd met het bestemmingsplan en de omgevingsver-

gunning. In de tweede plaats zijn het geen tenten van zeildoek, maar houten wanden met een doek er overheen (als schaamlap). Ze voldoen niet aan het bestemmingsplan die – na uitspraak van de Raad van State – slechts ‘tenten’ toestaat.

Maar dat gevraagde ‘handhaven’ verliep niet vlot. Volgens FUMO, namens het college, moest eerst een schriftelijk handhavingsverzoek worden ingediend door alle 12 SOS-bestuursleden. Het antwoord was dat gemeentelijke brieven ook niet door alle 12 raadsleden en -voorzitter worden ondertekend, maar gemandateerd. Dat geldt bij SOS hetzelfde als voorzitter en secretaris ondertekenen.

Ondertussen waren de tipi-opstallen eind van het seizoen al afgebroken. Dus antwoordde FUMO begin december, namens het college, dat er niets te handhaven viel en dat het handhavingsverzoek werd afgewezen.

Echter, ze hadden via de website van de exploitant begrepen dat de opstallen inderdaad niet onder de definitie ‘tent’ uit de Dikke van Dale vallen. Dus zouden ze in het nieuwe seizoen alsnog handhavend optreden, met mededeling daarvan aan de exploitant.

Intussen heeft de exploitant half januari al nieuwe boekingen binnen - zei hij - en wilde alsnog een jaar zijn tipi-opstallen gedoogd laten staan. De houten ‘bouwwerken’ zouden aangepast worden tot ‘tenten’. Hierop heeft de gemeente in februari een Gedoogbesluit genomen voor komend jaar voor de tipi-opstallen mét houten wanden. Met de notatie dat er niet gehandhaafd zal worden als daar vraag naar zou komen.

SOS noemde dit in een zienswijze ‘een keten van obstructies’. Zij vraagt schorsing aan van het besluit bij de rechtbank. Constructief lijkt het ombouwen van de houten tipi-opstallen van 28 m² (met verdieping en trap) tot zeildoekse tipi-tenten vrij kansloos. Andersoortige tenten zijn sneller neergezet voor de geboekte gasten. En ‘gedogen’ kan alleen als de gemeente van plan is het bestemmingsplan te gaan wijzigen. Zie hierna.

BELEIDSREGELS AFWIJKEN BESTEMMINGSPLAN/BEHEERVERORDENING

Een beetje juridisch verhaal, maar gezien de ernst toch hierbij. SOS heeft bij het college van B&W een zienswijze ingediend op het hierboven genoemde onderwerp. Het onderwerp raakt SOS in het hart.

Met de nieuwe beleidsregels wil het college invulling geven – ‘terugploegend’ ook bij al lopende vergunningaanvragen - om een omgevingsvergunning te verlenen in afwijking van de regels van een bestemmingsplan of beheerverordening. Citaat: “Op die manier kan de gemeente burgers, ondernemers en adviseurs vooraf meer inzicht in de haalbaarheid van een initiatief geven, kan er snellere besluitvorming plaatsvinden en op efficiëntere wijze een inhoudelijke afweging over initiatieven worden gemaakt.” Dit alles dus in het voordeel van de ‘private partijen’, waaraan ‘publieke waarden’ ondergeschikt gemaakt lijken te worden.

Ervaringen zijn er al met die ‘binnenplanse afwijkingen’, ‘kruimelregelingen’ en ‘buitenplanse afwijkingen’ van bestemmingsplannen volgens de Wabo en de BOR. De nieuwe regels voorzien in (citaat): “Een uniformering en flexibilisering van het afwijkingsbeleid” (...). Dus in een verruiming van de mogelijkheid om ruimhartig met het ruimtelijk beleid uit bestemmingsplannen om te gaan. Citaten: “Zodoende kan maatwerk worden geleverd en kan per geval een afwijking plaatsvinden in het kader van een goede ruimtelijke ordening”. “Ook moeten innovatieve en duurzame ontwikkelingen hierdoor makkelijker vergunbaar zijn”. En: “Ook kan sneller medewerking worden verleend aan projecten die invulling geven aan onze ambities op het gebied van duurzaamheid” (...).

Het college stelt in haar voorstel dat, citaat: “De ruimere toepassing van de mogelijkheden om met een omgevingsvergunning af te wijken van bestemmingsplan en beheerverordening vraagt wel om vertrouwen van de verschillende partijen in elkaar.” Dit leest als een ‘ontbindende voorwaarde’, en dat is het ook.

Mede op grond van slechte ervaringen is SOS daarom tegenstander van deze beleidsverruiming. De gewone burger – maar ook ‘publieke waarden’ met een lange-termijn belang - moeten hun rechten en zekerheden kunnen ontlenuen aan een bestemmingsplan, dat in een integer democratisch proces tot stand is gekomen. Afwijken van een bestemmingsplan kan via het principe ‘nee, tenzij’. Maar de voorgestelde beleidsverruiming is naar aard, schaal en functies te onbegrensd, via het principe ‘ja, mits’. In feite worden de (wettelijke) bestemmingsplannen hiermee ondergeschikt verklaard.

Dit klemte meer daar met name op Terschelling (meer dan elders in Nederland) sprake is van een kwetsbare, authentieke ruimtelijke structuur, die ook door gasten van de wal zeer hoog wordt gewaardeerd en deel uitmaakt van de 'unique selling point' als collectief goed en economische basis. De ambities of wensen van individuele initiatiefnemers zou daaraan ondergeschikt moeten zijn. Met de voorgestelde verruimde beleidsregels - naar liberale snit - wordt die wereld omgedraaid. Hier is dus sprake van een principiële politiek-maatschappelijk dilemma en tweestrijd.

Om te voorkomen dat die tweestrijd door het huidige college – naar liberale snit – ondershands en in de luwte voor de verkiezingen geregeld wordt, stelt SOS dat (in afwijking van algemene landelijke beleidsverruiming op dit terrein) de kwetsbare situatie specifiek op Terschelling om terughoudendheid en meer maatwerk vraagt, en blijft vragen. De persoonlijke afstanden zijn op het eiland daarvoor ook te klein en de integriteitsdilemma's daarmee ook te groot.

Concreet betekent dit, dat afwijkingen van een bestemmingsplan of beheerverordening op een transparante, integere en democratische wijze vorm moeten blijven krijgen. Dus binnen de daartoe (nog) bestaande bestuurlijke structuur van de gemeenteraad, met mogelijkheden van zienswijzen en beroep door belanghebbenden bij de bestuursrechter. SOS is geen voorstander van afbraak van die structuur, eerder van versterking

gezien de kwetsbare positie van Terschelling.

Een goede ruimtelijke ordening is nog vrijwel de enige motivatie voor een zelfstandige gemeente Terschelling. De beoogde verruimde afhandeling van particuliere omgevingsvergunningen bij FUMO in Grouw (op grond van TS25, Woonvisie, Ambitiemanifest e.d.) kan daarvoor niet in de plaats komen. Gezien recente voorbeelden mogen ambtenaren en collegeleden niet met dat integriteitsdilemma worden belast. Dat vereist vertrouwen.

Ten principale is ruimtelijke ordening vanuit algemeen belang een zaak voor de gemeenteraad als hoogste bestuursorgaan. De voorgestelde verdere verruiming van de beleidsregels moet dan ook worden verworpen. Beleidsverruiming: nee. Tot zover de door SOS ingediende zienswijze.

Het college van B&W stelt dat bovenstaande wijziging en verruiming van de beleidregels binnen haar mandaat valt, zodat de gemeenteraad daar niet over geraadpleegd hoeft te worden of toestemming voor hoeft te geven. Een vrijblijvende zienswijze hierop indienen is het enige. Per 'decreet' van B&W worden de bestemmingsplannen dus ondergeschikt gemaakt aan private initiatieven, ambtelijke interpretaties, politieke doelen en de gunfactor; door monisme zonder noemenswaardige raadscontrole.

Zaken als legalisering van een Bijenstal op Midsland Zuid, uitbreiding van De Stoep in Midsland en de Tipi-opstallen op Halfweg komen dan automatisch in

beeld. Vandaar dat gedoogjaar? En in het verlengde daarvan misschien ook de realisatie van luxe woningen op Dellewal, recreatie-appartementen op het B&Y-terrein, een appartementencomplex in Midsland aan Zee? Want die projectontwikkelingen staan al in Toekomstvisie TS25, de Woonvisie, de Havenvisie, de Poldervisie/Nije Pleats als beleidskader. Waar ligt de grens? Ook windmolens kunnen dan in het kader het Duurzaamheidsmanifest 'zo' worden vergund. Want de creativiteit van initiatiefnemers en de rekkelijkheid van de gemeente zijn bekend: coördinatieregelingen en dergelijke.

Dit is een politiek-maatschappelijk dilemma met de authenticiteit van Terschelling als lijdend of leidend voorwerp.

Dus: "Een ernstig woord tot vrije mensen", zoals SOS-oprichter Cees Doeksen in 1962 schreef. Na 55 jaar is er nog steeds een taak voor Stichting Ons Schellingerland. Blijf of wordt donateur.

Hilmar Schurink

Kwartaaljournaal

Liet aanvankelijk de winter zich van een zachte kant zien, het venijn zat toch in de staart. En zoals dat zo mooi werd gepresenteerd op het nieuwsjournaal: het werd een week lang een echte ‘russische beer’ met flinke sneeuwbuien. Er viel zelfs zoveel sneeuw dat al gauw de eerste arresleden op ons eiland verschenen. Het was wel jammer dat de gevallen sneeuw de ijsgroei erg vertraagde. Maar toen het sneeuwen ophield kwam alles toch nog goed. En wat hebben we wel niet gehad: wedstrijden ringsteken met de arreslee, pieuwken en duuntsje-dellen. En schaatsen, uiteraard. Echte Terschellinger winteractiviteiten dus. Er werd iedere dag wel weer iets georganiseerd. En leuk voor de kinderen was, dat de vorstperiode precies in de voorjaarsvakantie viel. Mooier kun je het toch echt niet treffen. Maar ik hoor op dit moment van schrijven in de tuin weer overal vogels fluiten, dus is het voorjaar echt in aantocht. Maar laat ik beginnen aan datgene waar dit stukje voor bedoeld is.

► *Op 17 november* komt het algemeen bestuur van SOS ter vergadering bijeen.

► *Op 21 november* zijn we aanwezig bij een raadsvergadering. Er komt een ondernemersfonds voor o.a. promotiedoeleinden van ons eiland. Kosten: 80 per ton WOZ-waarde, dat door de gemeente zal worden geïnd. En de Raad beslist dat de koopprijsgrens van een woning per 1 januari 2018 omhoog gaat naar € 393.000. Voor koopwoningen onder dit aankoopbedrag dient een huisvestingsvergunning aangevraagd te worden. Om deze te krijgen moet er een economische of maatschappelijke binding met ons eiland zijn.

► *Op 28 november* vindt een raadscommissievergadering plaats, waarbij als enige punt ‘Dellewal’ op de agenda staat. De boekwaarde van de grond, waarop ooit de dancing stond, bedraagt € 2,2 miljoen. Er zijn nog verschillende opties zonder college-voorkeur.

► *Op 29 november* wordt de vergadering voortgezet met als onderwerp: de beleidsnotitie Terrassen.

► *Op 4 december* zijn we op het gemeentehuis aanwezig, waar gesproken wordt over de toekomst van het Oerol, dat jaarlijks plaatsvindt in de maand juni. De eigenaar van het Oerol-terrein Westerkeyn is voornemens het terrein te bebouwen met zomerwoningen. De Oerol-organisatie zou het terrein dolgraag willen kopen, maar de financiële middelen ontbreken helaas. Later wordt bekend dat

het Oerol-festival in 2018 toch weer op hetzelfde terrein zal plaats vinden.

► *Op 18 december* zijn wij in het gemeentehuis aanwezig bij de uitreiking van de Lutine-prijs aan de heer Hellevoort.

► *Op 19 december* komt de raad ter vergadering bijeen over Dellewal. Zij beslist dat er 13 luxe appartementen gebouwd kunnen worden in twee bouwlagen, bedoeld voor Terschellinger ingezetenen.

► *Op 8 januari* wensen wij op het gemeentehuis onder het genot van een hapje en een drankje iedereen een voorspoedig nieuwjaar toe.

► *Op 16 januari* zijn we aanwezig bij een raadscommissievergadering waarbij het leerlingenvervoer op de agenda staat. Ons eiland kent veel scholieren die aan de vaste wal naar school gaan, waaraan de nodige kosten zijn verbonden.

► *Op 30 januari* wordt in een raadsvergadering besloten over het leerlingenvervoer.

► *Op 6 februari* zijn we aanwezig bij een raadscommissievergadering. De agenda vermeldt o.a. de Startnotitie Duurzaamheid. De raad besluit dat er een ‘aan-jager’ moet komen, maar duurzaamheid blijft een moeilijk probleem voor de raad. Wat willen we/ze precies: moet er een groter zonneveld komen of kiezen we voor windmolens? En willen we energieneutraal of CO₂-neutraal? En hoe doen we het met onze drinkwaterwinning? Het grootste gedeelte van het drinkwater komt nu nog via een leiding vanuit Friesland onder het wad hierheen. Vervolgens komt het Beheerplan Wegen aan de orde. De gemeente wil een rotonde aanleggen in de hoofdweg bij de afslag naar het bedrijventerrein.

Omwonenden spreken in en zijn er op tegen. En omdat de benodigde informatie niet tijdig was aangeleverd, wordt dit plan naar de toekomst verwezen.

► *Op 16 februari* komt het algemeen bestuur van SOS ter vergadering bijeen.

► *Op 27 februari* zijn we aanwezig bij een raadsvergadering. Op de agenda staat de concept Erfgoedverordening 2018. Ook worden er twee moties aangenomen. De eerste motie luidt dat er één beheerautoriteit voor de gehele Waddenzee moet komen. En de tweede motie gaat over het landelijk heffen van statiegeld op petflessen en blikjes.

► *Begin maart* vindt geen raadscommissievergadering meer plaats in verband met de naderende gemeenteraadsverkiezing op 21 maart.

► *Op 10 maart* maakt het algemeen bestuur van SOS op uitnodiging van Westbank een rit met de Strandbus over het strand naar het Amelander Gat: enorme kustafslag.

► *Op 15 maart* fietsen we met Vogelbescherming Nederland door de polder om de opening van de fietsroute Polderpracht bij te wonen.

Beste mensen, ik ben er weer doorheen. Als u dit artikel leest zijn de raadsverkiezingen geweest en weten we hoe de raad voor de komende vier jaar eruit zal zien.

Ik wens u een bijzonder aangenaam voorjaar toe.

Jaap Smit - secretaris

Toeristische zeespiegelrijzing

Regelmatig komt de vraag naar voren of Terschelling nog verder toeristisch kan of moet willen groeien. Wordt het woon- en leefklimaat van de eilanders niet ondergeschikt aan winstbejag?

Ook inwoners van bijvoorbeeld Amsterdam, Barcelona, Londen en Venetië maken zich zorgen over de grenzen aan de groei. Over het toeristisch overstroomd-worden met alle uitwassen van dien (drugs, drank, patat, verkeer, lawaai, wildplassen en -slapen, AirB&B, exploderende huizenprijzen, uitwijkgedrag). Ook op Planet Texel, Vlieland, Ameland en Schiermonnikoog is toeristische groei een verkiezingsonderwerp. Hoe ver nog? Amsterdam lost het op door Utrecht, Den Haag en Zandvoort promotioneel bij het ‘toerisch product Amsterdam’ te betrekken en daarmee de druk af te leiden. Het is immers dezelfde Randstad.

De Waddeneilanden hebben die spreidingsmogelijkheid niet. Dat zijn perifere eindstations, als vijf vingers aan een hand. Dus toeristische groei vindt steeds meer plaats in de hoogte of in de breedte, of beide. Tot een grens overschreden wordt, fysiek of mentaal.

GRENS

Het vaststellen van die ‘grens’ - tot hier en niet verder - is objectief niet mogelijk. Want ieder ervaart de voordelen én nadelen van het toerisme op Terschelling op zijn eigen manier. Zit je zelf ‘in het toerisme’ als ondernemer, dan kijk je er anders tegenaan dan iemand die ‘niets met toerisme’ heeft als bewoner. De kleine recreatieondernemer kijkt ook weer anders dan de hotelketen-houder of projectontwikkelaar van overzee. En vanuit de badgast kijkend is het ook moeilijk een grens te bepalen. Zit die het liefst in stilte in de natuur en stoort die zich aan elke andere, óf ben je op het eiland voor ‘vertier’ mét een ander. En de toerist wil op het ene moment die stille natuur én op het andere moment dat vertier. En die eilander wil ook ‘vertier’ én genieten van de natuur, ook al is hij of zij toeristisch ondernemer. En om het moeilijker te maken: die eilandbewoner heeft ook de voordelen van (winkel-)voorzieningen voor de badgast, die er zonder die badgasten niet zouden zijn. Het is dus een soort emotionele ‘mixer’, die aangedreven wordt door de toeristische groei als motor. Kunnen we die motor beheersen? Bijvoorbeeld door meer stringente marktkeuzen?

Toeristische mixer

Terschelling heeft in die toeristische mixer verschillende ‘fasen’ doorgemaakt. Voor en direct na de Tweede Wereldoorlog was het aantal badgasten - en de bijbehorende overlast - relatief laag. In de zestiger en zeventiger jaren explodeerde het aantal badgasten, vooral in de paar weken van de ‘bouwvak’-vakantie, toen nog zonder vakantiespreiding. Buiten die absolute topperiode was er toeristisch

niet veel te doen: het gewone werk op het eiland werd weer opgepakt of men ging in de WW. Die zomerse topdrukke leidde tot problemen met aan- en afvoer van mensen (extra boten op zaterdag-wisseldag), aan- en afvoer van fietsen en goederen (nog met de hand), verdroging van de natuurgebieden door grondwateronttrekking, afvalproblemen op de vuilstort, verstoring van vogelsoorten en vegetatie, duinerosie door wilde paden, verkeers- en geluidsoverlast, onvoldoende riolering en afvalwaterzuivering, overlast in de dorpen door nachtelijk café-bezoek (politie te paard), beginnend karakterverlies van het eiland (dorpen).

VAKANTIESPREIDING

Het antwoord daarop was vakantiespreiding. Niet méér badgasten en auto's in de top, maar seizoensverbreding, kwaliteitsverbetering en professionalisering van de logiesaccommodaties en VVV, ruimtelijke zonering en gebieden afsluiten, begeleiding, toezicht en educatie. Meer parkeervoorzieningen in Harlingen, fietsverhuur en openbaar vervoer op het eiland, slechtweervoorzieningen bij de dorpen en de verblijfsconcentraties. Aanvoer van levensmiddelen en bouwmaterialen per vrachtwagen/container. Aanvoer van drinkwater per wadleiding vanaf de wal, en afvoer van huisvuil per vrachtauto erheen. Veel toeristische hoogwatermomenten zijn op die manier afgevlakt. In ieder geval tijdelijk.

TERSCHELLING ALS DECOR

De volgende 'fase', de tachtiger en negentiger jaren, kreeg inhoud door die seizoensverbreding en kwaliteitsverbetering. En door de opkomst van Oerol van Joop Mulder. Eerst speels en klein, daarna professioneel en groots. Daarmee werd aan een nieuwe 'doelgroep' een geheel nieuw 'koopmotief' geboden om naar Terschelling te gaan: het landschap en de natuur als 'decor' en niet als 'doel'. Dit verschijnsel kreeg verder vorm via de Berenloop en de daaruit voortkomende Fjoertoer. En in het Springtij-festival over duurzaamheid. Ook hier Terschelling als 'decor'. Dus geen slijtage aan natuur en cultuur, want men besteedt zijn tijd en aandacht overwegend anders.

Maar kan de bevolking zelf dit allemaal 'verwerken'? Want veel activiteiten draaien op vrijwilligers en daar zit wel een grens aan. En ook dorpen en natuurgebieden zijn door betreding aan tolerantiegrenzen gebonden. Overschrijdt men die, dan zal het toerisme op Terschelling niet meer in harmonie kunnen verkeren met het 'kneuterige dorpse' en met natuur en landschap. Zie Planet Texel en Ameland. Dan komt het specifieke karakter van het eiland in gevaar. Daar staat tegenover dat door verbreding en verdieping van het toeristenseizoen ook de werkgelegenheid op het eiland een meer stabiele basis kreeg: van deeltijd- naar jaarbetrekkingen. Dat is dus de keerzijde. Maar die mensen moeten wel woonruimte hebben. Is die er wel?

NIEUWE TOERISTISCHE FASE

Maar wanneer is genoeg genoeg? We staan aan de vooravond van een nieuwe toeristische fase. Omdat het 'eilander eigene' zich aan moet passen aan de gast, en niet meer andersom? De aanslag op de ruimte die een toerist tegenwoordig pleegt in vergelijking met pakweg 25 jaar geleden is veel groter, en nog steeds stijgend. Het gaat dan om parkeerruimte, verkeersruimte, winkelruimte, logiesruimte, restaurantruimte en dergelijke.

Het authentieke 'decor' waarbinnen de traditionele badgast zich naar tevredenheid bewoog wordt sluipenderwijs opgerekt en aangepast. Die authenticiteit kan daarmee verloren gaan door schaalvergroting. Meer passagiersschepen die tegen-elkaar-in gaan varen met meer auto's, vrachtschepen voor meer en zwaarder transport (levensmiddelen, bouwmaterialen), grotere bouwdruck (B&Y, Schylge, Westerkeyn, 'zomer'-huizen, huisvesting medewerkers), noodzakelijke verkeersaanpassing van haventerrein, Willem Barentszkade en hoofdweg, rotondes. Meer evenementen, cultuur-, wandel- en fietsevents, congressen, bedrijfsactiviteiten, natuurtrails, nacht- en survivaltochten. Sinds de zeventiger jaren worden buiten de vakantietop niet alleen de korte vakanties en weekends verder ingevuld, maar ook de doordeweekse mogelijkheden. De 'gaten' buiten het oorspronkelijke hoogseizoen worden langzaam 'dichtgeschoven' met doordachte marketing: Terschelling boeit en nodigt uit.

KUNNEN WE HET AAN?

Maar kunnen de infrastructuur, milieu, natuur en de mentale belasting van de eilanders dat aan? Zie de grenzen aan de toeristische groei in de zeventiger jaren: de toeristisch stormvloed. Wanneer komt het eilander 'authentieke', het kleinschalige, in het gedrang waar SOS al 55 jaar voor op de bres staat? Want welk onderzoek de laatste 40 jaar onder badgasten en eilanders (TS 25) ook maar, steeds wordt behoud van het authentieke, het kleinschalige van Terschelling als waardevol genoemd. Elders is die al verdwenen. Aan de Noordzeekust al lang geleden.

Overleeft de menselijke maat de toeristische zeespiegelstijging? In marketing termen: wordt het 'unique selling point', het koopmotief of verkoopargument niet langzamerhand met het badwater weggespoeld in de race om de laatste euro. Verdwijnt de meeropbrengst van die laatste euro niet door de slijtage aan het 'product' en het wegblijven van de traditionele 'markt': "Ik herken Terschelling niet meer". Gaat kwantiteit het toch winnen van kwaliteit, omdat er 'markt' voor is, omdat 'de projectontwikkelaar' de ruimte moet krijgen, of omdat 'Terschelling opgestuwd moet worden in de vaart der volkeren'? Kunnen de kleinschalige eilander ondernemers die race om die euro wel volhouden tegen prijsdumpende grootschalige aanbieders (Landalisering, projectontwikkeling)? En is die toenemende druk wel op te nemen of af te leiden? Als natuur, landschap, leefklimaat en eilandsfeer in dat economisch rekensommetje niet meetellen, dan misschien wel.

Het zijn zomaar een paar vragen die op korte termijn om een politiek-maatschappelijk antwoord vragen. Want de nieuwe boten komen er aan, het 'decor' van de veerhaven en de WB-kade (het dorpsfront) moet snel aangepast vanwege instortingsgevaar. En de verdere infrastructuur, ook door de komst van zwaarder en meer verkeer (rotondes, verkeerslichten?).

Terschelling is geen eiland in de opwarmende economische wereldzee, maar zou haar iconen beter tegen die toeristische zeespiegelstijging moeten beschermen. Ook de provincie moet daarover waken. Uit algemeen én economisch belang.

Hilmar Schurink

Voor Bonbons, Suikerwerken,
Banket en Levensmiddelen

naar het Dépôt van

C. JAMIN

Tevens Uw adres voor

Handwerken, wol en tricotages

VRAAGT ONZE KWARTJESBONS.

Wed. J. Zorgdrager - t/o Gemeentehuis

Hoeve „Landzicht”

West-Terschelling

Rustig pension aan den
voet van het duin bij
badweg naar het strand-
paviljoen.

Gerieflijke slaapkamers. Electr.
licht. Watercloset. Voor- en
naseizoen f 2.50. Hoogseizoen
f 2.75 per dag per persoon.

Mevr. A. Lammerts v. Bueren
Hoofdweg - Terschelling

Frissche KAMERS

TE HUUR

OP BOERDERIJ

voorzien van Electr. licht

Vrije omgeving dicht bij
bosch en duin

BILLIJKE PRIJS

W. van Leunen

't Land - West - Terschelling

PRINS BERNHARD HOEVE

TE HUUR geh. vrij huis, bev. 2 zitkamers,
3 slaapkamers, keuken en bijkeuken, closet.

Gelegen aan den hoofd-
weg. Plaats voor auto's

J. SCHROO

Rust- en Vacantieoord „KAART”

In beschaafd milieu wordt gelegenheid aangeboden om
opgenomen te worden als betalend logé.

BILLIJKE CONDITIE.

Brieven te richten aan :

Familie Van Elten-Banning

Kaart 4 - Terschelling

GEM. KAMERS TE HUUR

met gebruik van keuken.

Inlichtingen: **SIL. HAAN** bij **KAART**

Terschellinger scheepvaart in de 18de eeuw

De heer W.T. Beetstra (1916-2007) was apotheker in Workum. Naast zijn beroep besteedde hij veel tijd aan de studie van de Friese lokale geschiedenis. In 2001 schreef hij over de Terschellinger scheepvaart in de 18de eeuw, nog nooit gepubliceerd werk. In deze Miedbringer de vijf delen. Maar eerst een inleiding over de heer Beetstra.

Beetstra publiceerde over allerlei onderwerpen die met het verleden van Workum en de Friese Zuidwesthoek te maken hadden. Bij de Fryske Akademy verscheen van zijn hand onder andere een bibliografisch overzicht van alle hem bekende Friese tijdschriften en periodieken en een bibliografie van toponiemen en toponymische elementen in Fryslân. Na beëindiging van zijn loopbaan als apotheker in 1977 kon hij zich volledig aan zijn hobby wijden en was hij een regelmatige bezoeker van Ryksargyf en Provinsjale Bibliotheek.

De geschiedenis van de Friese Scheepvaart in het algemeen en die van de Zuiderzeehavens in het bijzonder werden voor hem onderwerp van intensief onderzoek. Daarnaast had de geschiedenis van Gaasterland zijn belangstelling en deed hij naamkundige naspeuringen. Over de scheepvaart verzamelde hij gegevens uit diverse bronnen en doorploegde hij de jaargangen van de Leeuwarder Courant en de archieven van de Friese Nedergerechten. Al zijn aantekeningen verwerkte hij in een overzicht, dat per schipper was geordend. Het eindresultaat is een verzameling van 10 ringbanden met gegevens over ruim 1500 Friese schippers uit ruwweg de jaren 1740-1800.

In 2001 maakte hij een verslag van de kapingen, die de Terschellinger schippers Adriaan Cornelisz, Euwe Pieters, Geerke Oepkes, Jacob Jansz Klijn, Jan Doeksen, Kersje Theunis Klein, Cornelis Theunis Reus, Cornelis Adriaansen, Rinke Pieter Tjebbes en Wigle Tjebbes Swart ondervonden in de woelige tijden gedurende de oorlog tussen Frankrijk en Engeland in het midden van de 18de eeuw. Hier volgt Beetstra's serie.

DEEL 1

In 1969 is een reprint verschenen van een boek, dat de Terschellinger Gerrit Knop (overleden in 1949) heeft geschreven met als titel: 'Schylgeralân'. Als toelichting stond daaronder, dat het een beschrijving was van land en volk van het eiland Ter-Schelling. Na lezing komt men tot de conclusie dat het een uitstekend boek is met een uitvoerige beschrijving van bijna alle aspecten van het Terschellinger leven in vroegere tijden. Eén aspect heb ik echter gemist: dat van de eerdere handelsscheepvaart. Ik zal trachten deze leemte enigszins op te vullen

met een aantal artikelen. Deze scheepvaart richtte zich op landen als Frankrijk, Spanje, Portugal, Noorwegen en de Oostzeelanden.

De indruk bestaat dat een belangrijk deel van de mannelijke bevolking van Terschelling zich hiermee bezig hield. De schepen waarmee men voer, bestonden voornamelijk uit kofschepen en de iets kleinere smakschepen, en verder nog een aantal galjoten. Bij controle op zee of in buitenlandse havens moest men voorzien zijn van een zeebrief, een soort paspoort, waarop vermeld stond de naam van de schipper van het schip, het aantal scheepslasten en de woonplaats van de schipper. Ze waren een jaar geldig. Of men die zeebrieven ook op Terschelling kon krijgen, is niet bekend, maar in de registers waarin die aangetekend werden, ontbreken ze, voor zover ik weet. Gelukkig zijn die wel bewaard gebleven in Amsterdam, waar men de zeebrieven ook wel krijgen kon en waar meestal de opdrachtgevers woonden.

Bij doorvaart door de Sont in Denemarken moest men tol betalen en die tolregisters zijn daar gelukkig bewaard gebleven. Ze lopen tot 1783. De schippers stonden met hun schepen vol goederen van allerlei soort aan vele gevaren bloot, zoals strandingen, kapingen door zeerovers (meest Engelsen, de concurrent!), enz. Bij de berichten over die kapingen wordt ook vermeld wat er geroofd werd en zo weten wij tevens wat er allemaal verhandeld werd.

Het meeste risico liepen schippers in tijden van oorlog, bijvoorbeeld tussen Frankrijk en Engeland (1757), want dan werden ook Nederlandse schepen en hun bemanning niet door Engelse kapers ontzien en vooral tijdens de vierde Engelse oorlog (1780-1784), die rampzalige gevolgen had voor de Nederlandse scheepvaart. Ik laat u in een aantal afleveringen zien, wat verschillende schippers allemaal beleefden.

DEEL 2

Veel bewoners van Terschelling verdienden, zoals gezegd, hun brood met de scheepvaart op het buitenland. Dat hier grote risico's aan verbonden waren, blijkt onder meer uit het volgende bericht uit september 1758, een verklaring betreffende het schip 'Schildpad', met als schipper Adriaan Cornelisz, komende van Hamburg varende naar Bajonne:

'Dit schip ontmoette op 15 september 1757 in het Kanaal bij Bevesier Engelse kapers, die de bemanning dwongen de luiken te openen. Ze forceerden en braken twee kasten met linnen open, waaruit ze alles meenamen. Vervolgens nog een kist, waaruit ze diverse goederen roofden en nog verscheidene openbraken en veel geweld pleegden. Waarde van de geroofde goederen ongeveer 2000 caroli gulden.' Adriaan had ook nog op twee andere schepen gevaren, in 1745 en 1747 op de 'Vrouwe Maria', een schip van 48 last, en de 'Twee Gebroeders', een schip van 80 last.

Ongelukken door aanvaringen kwamen op zee ook voor. Dat blijkt uit een bericht van 2 september 1765. We lezen daarin het volgende: "In het Kanaal omtrent Wight is tusschen 16 en 17 dezer in den nacht door een fregat overzeild het schip de 'Goede Vrienden', kapitein Euwe Pieters, van hier naar de Straat (van Gibraltar?-B.) bestemd.'

Kapingen door Engelsen kwamen veel voor. Zij waren de concurrenten van de Nederlandse vrachtvaarders, die zich vooral in oorlogstijd lieten gelden. Vandaar ook het volgende bericht uit 1758: 'Verklaring van het schip 'Vrouw Margareta Geertruid' (een schip van 69 last), schipper Geerke Oepkes, komende van Amsterdam, gedestineerd St. Ubes (in Zuid-Spanje), is op den 7de maart 1758 tusschen de Cingels en Viruly ontmoet van twee kapers. De eene kwam bij haar, brak kassen en vaten open, nam twee pakken zeildoek en twee vaten boter en diverse kleinigheden en pleegde veel geweld, welke goederen waardig schatte 2000 caroli gulden.'

DEEL 3

Jacob Jansz. Klijn, schipper op de 'Hoff-Werk', een schip van 76 last, van Hamburg naar Kalais zeilende, kwam te laat bij Tessel om het konvooi aan te treffen, waarop hij voort zeilende op de hoogte van Douvres (Dover) door een kaper, daar thuis behorende, gedwongen werd zijn schip te laten doorzoeken en voor vijf schoten 10 Mark te betalen. 'Voortvarende ontmoetten hem twee andere Engelse kapers, die hem van boord haalden om zijne papieren na te zien, zijn

schip doorzochten, in de kajuit veel aan stukken sloegen en van het goed van het volk en scheepsgereedschap mede namen wat hun behaagde. Latende 's nachts verscheiden van hun volk aan boord, gingen zij den volgende dag weder te werk om alles te doorzoeken en overhoop te halen, doch tegen den avond brachten ze het volk, welke ze van het schip genomen hadden, terug met drie Franssen. Wat ze meegenomen hadden was nog niet te bepalen, maar werd later waardig geschat 4000 caroli gulden.' De naam Doeksen is op Terschelling niet onbekend. Jan Doeksen was een schipper, die ook te maken kreeg met Engelse kapers. Dat was in het jaar 1758. Ik laat hier dat verslag volgen:

'Verklaring of attest van het schip 'Pijnappel', schipper Jan Doeksen, komende van Amsterdam, gedestineerd naar Bilbao, is op 21 april 1758 onder Douvres (Dover) ontmoet van twee Engelse kapers met hunne sloepen, gewapend aan boord en pleegden veel geweld. Ze maakten zich meester van alles, sloegen vaten en pakken aan stukken, namen wat hun goed dacht, en brachten het aan hunne schepen, bleven een geheel etmaal aan boord, die mede hetzelfde geweld en dezelfde rooverijen pleegden. Bevonden gestolen te zijn verscheidene pakken kaneel en meer andere goederen, schattende dezelve waardig 4000 caroli gulden.'

Ook een ander lid van de familie Klijn of Klein had een onaangename ontmoeting met een Engelse kaper. Het betreft hier schipper Kersje Theunis Klein. Hier volgt het verslag uit 1758:

'Verklaring van het schip 'Jonge Assuerus', schipper Kersje Theunis Klein, gekomen van Amsterdam, gedestineerd naar St. Malo, is den 22 May 1757 tusschen Douvres en Kalais ontmoet van een Engelse kaper. Ze openden de luiken, maakten verscheidene kisten en kassen leeg, braken de kaas aan stukken, dwongen hun geld af voor het schot, namen mede een pak specerijen en twee kazen. Den 22 May kregen weder een Engelse kaper aan boord, opende de luiken en nam twee kazen mede. Wordende het gestolene waardig geschat 1000 caroli gulden. (deel 4 en 5 in de volgende Miedbringer)

*op de bres
voor een
bijzonder eiland!*

*U kunt ons helpen door
donateur te worden
voor minimaal € 17,50 per jaar*

